

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 163/2010-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. júna 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti JUDr. S. Š., B., zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., K., pre namietané porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 263/92 (v súčasnosti vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. S. Š. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 263/92 (v súčasnosti vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010) porušené bolo.

2. Okresnému súdu Senica v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietahov.

3. JUDr. S. Š. priznáva finančné zadostučinenie v sume 5 000 € (slovom päťtisíc eur), ktoré je Okresný súd Senica povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Senica je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. S. Š. v sume 209 € (slovom dvestodevät eur) na účet jeho advokáta JUDr. J. Z., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Okresný súd Senica je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. S. Š. v sume 127,44 € (slovom stodvadsaťsedem eur a štyridsaťštyri centov) na účet jeho advokáta JUDr. T. Š., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 163/2010-26 z 27. apríla 2010 prijal na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. S. Š., B. (ďalej len „sťažovateľ“), pre namietané porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Senica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 10 C 263/92).

Sťažovateľ v sťažnosti doručenej ústavnému súdu 25. októbra 2007 uviedol:

„Na základe zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov mi boli vrátené nehnuteľnosti, pôvodne odňaté na základe rozhodnutia ONV v S. - odbor poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva č.: PLVH 43-2781/1979. Pod č. PLVH 99/5-1980 boli dané do užívania JRD S.

JRD S. mi vrátilo nehnuteľnosti holé - bez pôvodných a akýchkoľvek trvalých porastov, ako ornú pôdu, čím mi ako oprávnenej osobe spôsobilo škodu. Finančnú náhradu za trvalé porasty na mojich pozemkoch odmietlo uhradiť.

V dôsledku uvedenej skutočnosti som bol nútený svoje právo a nárok uplatniť súdnou cestou. Dňa 28. 12. 1992 som podal Okresnému súdu v Senici žalobu na zaplatenie 40 000,- Kčs za chýbajúce trvalé porasty na pozemku. ...

Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom dňa 13. 5. 1996, 8. 9. 2005 a 29. 5. 2007. rozsudky zo dňa 13. 5. 1996 a 8. 9. 2005 odvolacie súdy zrušili a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Odvolacie konanie proti rozsudku z 29. 5. 2007 doposiaľ nebolo určené, spis bol Krajskému súdu v Trnave predložený po 6. 8. 2007. ...

Svojho práva na plynulé konanie som sa opakovane domáhal osobne na pojednávaní. Sťažnosť podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení som podal 21. 5. 2007. ...

Sťažnosť bola vybavená predsedníčkou Okresného súdu v Senici 27. 8. 2007. Sťažnosť bola vyhodnotená ako čiastočne opodstatnená, keď konštatuje, že nebolo dodržané priebežné vykonávanie procesných úkonov. ...“

Sťažovateľ v sťažnosti nekonkretizoval obdobia, počas ktorých malo dôjsť k zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní, ale poukázal na doterajšiu dĺžku konania. K sťažnosti pripojil aj list predsedníčky okresného súdu sp. zn. Spr. 1533/07 z 27. augusta 2007, v ktorom priznala priet'ahy v konaní, „*keďže nebolo dodržané priebežné vykonávanie procesných úkonov, ale aj vzhľadom na stav právnej veci, rozsiahlosť dokazovania výsluchom veľkého počtu svedkov, ktorých účastníci konania navrhovali vypočúť postupne, a tiež vzhľadom na potrebu doplniť dokazovanie v zmysle zrušovacích uznesení krajských súdov po vrátení veci na ďalšie konanie*“.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd v náleze vyslovil:

„Základné právo JUDr. S. Š. upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Senici v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 263/92 porušené bolo.

Okresnému súdu v Senici prikazuje aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov.

JUDr. S. Š. priznáva finančné zadostučinenie vo výške 500 000,- Sk, slovom päťstotisíc slovenských korún, ktoré je Okresný súd v Senici povinný vyplatiť JUDr. S. Š. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu, ako aj trovy konania a JUDr. J. Z. trovy právneho zastúpenia za dva právne úkony vo výške 6.296,- Sk, ktoré je Okresný súd v Senici povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu.“

Dňa 3. mája 2010 bolo ústavnému súdu doručené doplnenie sťažnosti sťažovateľa, v ktorom okrem iného uviedol:

„Spor, začatý a vedený o žalobe sťažovateľa bol k dnešnému dňu prejednaný na troch stupňoch súdnej sústavy. Rozsudok Krajského súdu Trnava sp. zn. 9 Co 156/2007-386 bol zrušený paralelne: Ústavným súdom v náleze III. ÚS 321/08-28 zo dňa 10. marca 2009 z dôvodov (v konečnom dôsledku) porušenia hmotného práva a Najvyšším súdom SR uznesením 5 Cdo 73/2008 zo dňa 22. júla 2009 z dôvodov porušenia procesných práv žalobcu (sťažovateľa). Pri riadnom chode veci sa spor znova vráti na okresný súd, ktorý bude povinný vec prejednať za rešpektovania stanovísk, vytykajúcich konkrétne vady.

Výsledok hodnotenia nastalej situácie musí teda objektívne zohľadniť, že základ prieťahov položil okresný súd, napadnutý sťažnosťou a že v rozhodujúcej miere je zodpovedný za to, že spor trvá osemnásť rokov.“

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom sp. zn. Spr. 1616/09 z 18. mája 2010 vyjadrila predsedníčka okresného súdu, v ktorom uviedla:

„V dôsledku dovolania podaného dňa 13. 3. 2008 bol spis predložený Najvyššiemu súdu SR. NS SR dňa 22. 7. 2009 zrušil rozsudok Krajského súdu v Trnave, ktorým bol potvrdený rozsudok OS Senica. Krajský súd v Trnave zrušil rozsudok tunajšieho súdu dňa 30. 3. 2010. Spis bol vrátený tunajšiemu súdu dňa 22. 4. 2010 a v súčasnosti sa vedie konanie pod novým číslom konania, sp. zn. 5 C 51/10.“

Predsedníčka okresného súdu v podaní z 18. mája 2010 a právny zástupca sťažovateľa v podaní z 20. mája 2010 uviedli, že netrávajú na verejnom ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 10 C 263/92).

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (napr. IV. ÚS 221/04, III. ÚS 103/07, III. ÚS 139/07).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje postupovať v konaní v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ako aj z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, III. ÚS 75/07, III. ÚS 118/07) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je rozhodovanie o návrhu sťažovateľa (navrhovateľa) „o zaplatenie 200 000 Sk s príslušenstvom“ za škody vzniknuté reštitúciou majetku. Po právnej stránke ide o vec, ktorá tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov; čo sa týka faktickej zložitosti, ústavný súd pripúšťa čiastočnú faktickú zložitosť konania z dôvodu potreby vykonania znaleckého dokazovania.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní ústavného súdu o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľ využil svoje právo na podávanie procesných návrhov (návrhy na zmenu petitu, návrh na pripustenie ďalšieho účastníka na strane odporcu do konania, späťvzatie návrhu, návrhy na doplnenie dokazovania), o ktorých musel okresný súd rozhodovať, avšak táto skutočnosť nevytvára pre okresný súd prekážku,

ktorá by bránila v jeho plynulom postupe. Sťažovateľ sa osobne zúčastnil väčšiny konaných pojednávaní.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu.

Ústavný súd predovšetkým poukazuje na to, že trvanie napadnutého konania – 18 rokov – je samo osebe celkom jednoznačne neprimerané a možno ho považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne napr. IV. ÚS 260/04, II. ÚS 3/09, III. ÚS 254/09) a z tohto dôvodu nepristúpil k podrobnému hodnoteniu celého obdobia konania pred okresným súdom, ale v stručnosti poukazuje len na tie najzávažnejšie obdobia nečinnosti, ktorými sú obdobie od 12. augusta 1993 do 24. augusta 1994, od 23. júna 1998 do 18. marca 1999, od 2. septembra 1999 do 16. decembra 2003, od 26. februára 2004 do 31. mája 2005 – čo spolu predstavuje viac ako 7 rokov, keď okresný súd nevykonával žiadne úkony.

Postup okresného súdu je takisto poznačený aj jeho neefektívnosťou spočívajúcou v tom, že napriek tomu, že vo veci niekoľkokrát meritórne rozhodol, všetky jeho rozsudky (z 13. mája 1996, 8. septembra 2005 a 29. mája 2007) boli po podaní opravných prostriedkov zrušené, do dňa rozhodnutia ústavného súdu vo veci právoplatne nerozhodol, a tak právnu neistotu neodstránil.

Ústavne neakceptovateľná doba trvania spočívala teda jednak v obdobiach nečinnosti, ktoré sa blížila dobe 8 rokov, a tiež v obdobiach, v ktorých bolo rozhodovanie okresného súdu neefektívne v dôsledku zrušenia troch rozsudkov nadriadenými súdmi. Za neefektívne možno považovať aj ustanovenie znalca po troch rokoch od podania žaloby 17. mája 1995, hoci od jej podania bolo zrejmé, že je nevyhnutné vykonať znalecké dokazovanie.

Ústavný súd už vo viacerých svojich veciach uviedol, že pre zdĺhavosť konania, a tým aj predlžovanie právnej neistoty dotknutej osoby v takom dlhom období sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym a môže mať aj znaky odmietnutia spravodlivosti (I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07 a iné).

Ústavný súd s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu, ako aj doterajšiu dĺžku konania a zistené obdobia nečinnosti dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010 bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie... (podobne § 56 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, preto prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 51/2010 konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie (podobne § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 500 000 Sk (16 596,96 €), čo odôvodnil stavom právnej neistoty, v ktorom sa nachádza.

Ústavný súd vo veci vyslovil porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa, nariadil okresnému súdu vo veci konať, lebo sa porušenia dopustil nekonaním, a na dovŕšenie zistených porušení priznal aj primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa názoru ústavného súdu uvedený postup okresného súdu oprávnene vyvolal u sťažovateľa stav právnej neistoty. Vychádzajúc z princípov spravodlivosti, ako aj z konkrétnych okolností daného prípadu ústavný súd považoval priznanie sumy 5 000 € za primerané finančné zadost'učinenie spojené s porušením označeného základného práva sťažovateľa (bod 3 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania za tri úkony právnej služby, z toho dva vykonané v roku 2007 a jeden vykonaný v roku 2010.

Sťažovateľ si v sťažnosti doručenej ústavnému súdu 25. októbra 2007 uplatnil trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (209 €).

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk (591,58 €). V súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) priznal úhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie sťažnosti) v sume 2 970 Sk (98,59 €) za jeden úkon a dva režijné paušály v sume 178 Sk (5,91 €) za jeden režijný paušál, čo predstavuje spolu sumu 6 296 Sk (209 €), ktorú je okresný súd povinný zaplatiť právnemu zástupcovi sťažovateľa JUDr. J. Z., B. (bod 4 výroku nálezu).

Po prijatí veci ústavným súdom na ďalšie konanie sťažovateľ zmenil právneho zástupcu, pričom si v podaní z 20. mája 2010 uplatnil trovy právneho zastúpenia v sume 254,88 €. Ústavný súd v súlade s vyhláškou priznal úhradu za jeden úkon právnej služby (doplnenie sťažnosti) v sume 120,23 € a jeden režijný paušál v sume 7,21 €, čo predstavuje celkovú sumu 127,44 €, ktorú je okresný súd povinný zaplatiť právnemu zástupcovi sťažovateľa JUDr. T. Š., K. (bod 5 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2010